

KÖZLEMÉNYEK

VIRÁGH ESZTER

A Területi Statisztika megszólalt angolul

Dr. Kulcsár László – Dr. Kulcsár J. László (szerk.): Regional Aspects of Social and Economic Restructuring in Eastern Europe: The Hungarian Case. KSH, Budapest, 2010

Egzotikus szakmai ingyencsésnek ígérkezik a statisztikai irodalom olvasói számára az elmúlt két évtizedben lezajlott kelet-közép-európai társadalmi és gazdasági átalakulás regionális hatásainak sokoldalú feltárására vállalkozó „*Regional Aspects of Social and Economic Restructuring in Eastern Europe: The Hungarian Case*” címet viselő angol nyelvű tanulmánykötet. A közel 300 oldalas kiadvány a Központi Statisztikai Hivatal kéthavonta olvasható periodikájában, a *Területi Statisztikában* korábban már megjelent és aktualizált, illetve néhány vadonatúj, kifejezetten ez alkalomra íródott cikk igényesen válogatott gyűjteménye. Az egyedülállóan mondható szakmai – és a *Területi Statisztika* történetében az első angol nyelvű – vállalkozás kiválóan ráértett arra a nemzetközi, elsősorban tengerentúli igényre, amely tájékozódni szeretne az Európában zajló nemzetközi integráció gazdasági és társadalmi következményeiről. A kötet koncepciója szerint a 90-es évek rendszerváltásainak és a kelet-, illetve a kelet-közép-európai országok Európai Unióhoz való csatlakozásának következményei legmarkánsabban talán területi aspektusban érzékeltethetők: a területi egyenlőtlenségek a felzárkózó országok társadalmi, gazdasági életének számtalan vonatkozásában tetten érhetők. Mindezekről ad statisztikai megközelítésű képet a kötet – 28 neves szakértőtől, illetve megismerésre érdemes statisztikustól, geográfustól, kutatótól származó – 16 remek elemzése.

A kiadvány célja – ahogy az előszóban a kötetet gondozó Központi Statisztikai Hivatal

elnöke, *Vukovich Gabriella* megfogalmazza –, hogy szakszerű, időszerű és autentikus információkból táplálkozva, térbeli megvilágításba helyezve mutassa be a rendszerváltás után zajlott magyarországi társadalmi és gazdasági folyamatokat, változásokat. A tanulmányokat kiválóat jeles szerzőpáros, *idősebb és ifjabb Kulcsár László* szerint nyugati megfigyelők, tudósok és különösen politikusok, döntéshozók jellegzetes tévedése, hogy Kelet-Európát homogén régióknak tekintik, és a szocializmust követő nyugati demokratizálódás egységes uniformisába öltözve látják a keleti-, kelet-közép-európai országokat. A szerkesztők a kötet „ars poetica”-jaként pedig éppen ezt az elképzelést kívánják a téveszméktől megtisztítani. A *Területi Statisztika* szerkesztője, *Marosi Lajos* közreműködésével összegyűjtött cikkekkel szeretnének rávilágítani: nemcsak hogy az érintett országok – eltérő történelmükből, kultúrájukból és számos más jellegzetességükből adódóan – jártak be más-más utat a rendszerváltást követően, de még az országokon belül is rendkívül jelentősek a regionális különbségek. Igaz, ezek a nemzeten belüli differenciák már történelmi távlatban is léteztek, árnyaltan tükrözve a régiók sajátos geográfiai helyzetét, adottságait, gazdasági és humán-erő-kapacitásait, történelmi fejlődési sémáit, kulturális és politikai irányításának hagyományait.

A 20 oldalnyi, átfogó szakmai betekintést nyújtó irodalomjegyzékkel gazdagított kötet négy nagyobb tartalmi egységet ölel föl.

Az első fejezetben *térbeli* összehasonlító elemzéseket találunk az *Európai Unió* országai, illetve a csatlakozott keleti országok gazdasági fejlettségi mutatóinak (például a GDP, a munkanélküliség) regionális különbségeiről. *Horváth Gyula* hat új közép- és kelet-európai EU-tagország példáján átfogó képet ad azokról

a gazdasági és politikai tényezőkről, amelyek a térségek versenyképességét befolyásolják. A *Novák Géza – Papdi Ákos* KSH-s szerzőpáros statisztikai mutatókkal bizonyítja, hogy az ezredfordulót követően csatlakozott EU-tagországokban az általánosnak mondható fejlődés ellenére növekedtek a belső területi egyenlőtlenségek. *Jeney László* érdekes polémiája a városok fejlettsége közti egyenlőtlenségek mérésének ellentmondásairól győzi meg az olvasót.

A második fejezet négy tanulmánya a térbeli különbségeket alapvetően *gazdasági* megközelítésben elemzi, és a piaczgazdaság átalakulásának egyik fő vesztesére, a mezőgazdaságra fókuszál. A *Cserhádi Ilona – Dobosi Emilia – Keresztély Tibor* szerzőtrío cikkében olyan komplex fejlettségi indikátorokat ismerhetünk meg, amelyek a tökevonás-képesség regionális összefüggéseinek feltárása mellett a magyar mikrorégiók és régiók közti általános összehasonlítást is lehetővé teszik. *Ritter Krisztián* cikke arra világít rá, hogy a magyar mezőgazdaság válságának fő okai az érintett mikrorégiók humán erőforrás-kapacitásának hiányában keresendők, és ezen keresztül orvosolandók. A kötet szerkesztője és két kollégája – *Kulcsár László, Bódi Ferenc és Obádovics Csilla* – által jegyzett írás az ezredforduló Magyarországon jelentkező és elsősorban a falusi népességet érintő, új típusú, „foglalkozásszerű” munkanélküliség jellemzőit írja le. Az MTA két kutatója – *Csatári Bálint és Farkas Jenő* – különböző adatbázisok elemzése révén a vidékfogalom típusait határolja körül, és megmutatja, milyen „sokarcú” vidékfejlesztést lehet alternatívaként kínálni Magyarország számára.

A harmadik fejezet írásai elsősorban a téma *módszertani* fejlődésének bizonyítékául szolgálnak. *Nemes Nagy József* cikkében a térségi elemzések klasszikus eszköze, a vonzáscentrummódszer kiváló lehetőségnek bizonyul nemcsak a regionális különbségek statikus megjelenítéséhez vagy a hosszú távú történeti trendek felvázolásához, hanem a radikális változások közepette jelentkező új összefüggések leírásához is. A *Faluvégi Albert – Brandmüller Teodóra* szerzőpáros az újonnan keletkezett

városi problémák megoldásához kínál statisztikai háttérinformációkat az Eurostat „Városauditálás” nevű programja révén, amely kiválóan alkalmazható a globalizációs jelenségek talán legerősebb hatásait magán viselő városok és agglomerációk társadalmában bekövetkezett változások megragadására. Szintén izgalmas módszertani kísérletről számol be *Lukovics Miklós és Kovács Péter*, a Szegei Tudományegyetem két oktatója a magyar mikrorégiók fejlődési szakaszainak kategorizálását szolgáló többváltozós adatelemzések segítségével. *Czirfusz Márton és Szabó Pál* arra világít rá a *legközelebbi szomszéd* elemzés – a humán földrajz és a térségi elemzések egyik alapszere – segítségével, hogy az elmúlt évtizedben a városi hálózatrendszer a korábbinál még véletlenszerűbb térbeli eloszlásokat mutat.

A kötet negyedik része *társadalmi-demográfiai* megvilágításba helyezi a térségi különbségek problematikáját. Az itt található tanulmányok mintegy statisztikai érveket sorakoztatnak fel amellet a szakmai vélemény mellett, amely szerint a regionális egyenlőtlenségeket elsődlegesen a humán kapacitások egyenlőtlenségeire lehet visszavezetni, azaz egy terület környezeti, történelmi, kulturális arculatát alapvetően a meglévő humán erőforrás teljesítménye határozza meg. *Gyémánt Richárd* cikke a Trianon után elszakadt területeken élő magyarságnak az adott régióban betöltött demográfiai szerepét, helyzetét rajzolja meg, az elvándorlások és az asszimiláció hatásait érzékeltető adatokkal. A migráció egy másik aspektusát ragadja meg *Ignits Györgyi és Kapitány Balázs* tanulmánya, amely az államszocializmus korában elnéptelenedett magyar falvak közelmúltbeli sorsáról, gazdasági, társadalmi, kulturális fejlődésük diverzifikálódásáról ad hírt. A mindennapi életminőség különbözősége mentén állítja föl a regionális egységek hierarchiáját a KSH neves szakértője, *Józan Péter* a hivatal által kidolgozott Módosított Humán Fejlődési Index (MHDI) segítségével. Szintén a KSH két statisztikusa – *Kramarics Zsuzsanna és Szekeres Margit* – ad számot az évezred első néhány évének erőteljes iskolázottsági szintemelkedéséről a hét régió összehasonlításában. Végül egy szomorú „hungarikum”, a

nemzetközi kontextusban kiemelkedően magas öngyilkossági ráta regionális jellemzőinek feltárására vállalkozik a *Bálint Lajos – Bozsonyi Károly* szerzőpáros újszerű, gazdag módszertani eszköztár bevetésével.

A nemzetközi kutatóintézetek, egyetemek, könyvtárak és akár a laikus közönség statisztikát kedvelőinek éppúgy, mint az izgalmas szociológiai elemzések iránt érdeklődőknek élményt nyújtó kötet fő üzenete, hogy még a Magyarország méretű államok sem tekinthetnek el azoktól a súlyos, hosszú távú hatásoktól, amelyeket a regionális egyenlőtlenségek okoznak az életminőségben, a gazdasági, társadalmi, kulturális élet megannyi vonatkozásában. A tanulmányok a terület- és vidékfejlesztésért felelős kormányzati szervek és döntéshozók figyelmét kívánják ráirányítani arra, hogy a regionális különbségek – ha nem fordítanak rájuk kellő figyelmet – tovább és egyre mélyülnek, konzerválva a meglévő társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségeket, amelyek nemcsak a gazdasági fejlődést béníthatják meg, de

társadalmi igazságtalanságok eredőjévé is válhatnak. A politika két egymással versengő irányzata – az egyik oldalon a piacgazdaság maximális hatékonyságra való törekvése, a másik oldalon pedig a fejlődést némiképp lassítani látszó kiegyenlítő szándékok – a gyakorlat tanúsága szerint jól megférnek egymás mellett. A kötet gazdag tényadatkínálata kellően értő befogadók találva jól hasznosítható a két eltérő törekvés közti kívánatos egyensúly megteremtéséhez. E nehéz feladathoz támogató érvrendszert szolgáltatnak a bemutatott regionális aspektusú statisztikák és elemzések.

Az először csak angol nyelven megjelenő tanulmánykötet a *Területi Statisztika* 50., jubileumi évfolyamának igazi ékköve, amit remélhetőleg hamarosan a magyar nyelven olvasó szakmai közönség is kezébe vehet és élvezettel forgathat. Az összeállítás mélyen elgondolkodtató statisztikai és szakmai vitára is készítő elképzelései minél szélesebb – szakmai, politikai, média – nyilvánosság megteremtésére érdemesek.

Tisztelt Előfizetőink!

Örömmel tájékoztatjuk Önöket, hogy a *Területi Statisztika* ára 2011-ben sem változik. Számonként 300 forintért lehet megvásárolni, az éves előfizetés pedig kedvezményes, 1620 forint marad. Az írásban le nem mondott előfizetéseket folyamatosnak tekintjük. Reméljük, az új évben is előfizetőink, olvasóink maradnak!

Üdvözlettel: a szerkesztőség

*A Területi Statisztika
minden előfizetőjének és olvasójának
békés ünnepeket, boldog új évet kíván*

a szerkesztőbizottság